

Statement Paper

De Klinisch Neuropsycholoog als regiebehandelaar in de specialistische GGZ

Inleiding

De klinisch neuropsycholoog is sinds 2010 een van de twee erkende specialismen van de gezondheidszorgpsycholoog in de gezondheidszorg (Wet BIG artikel 14). De klinisch neuropsycholoog is de specialist binnen de gezondheidszorgpsychologie ten aanzien van de functies van de hersenen (neuropsychologie) en de relatie daarvan op gedrag. De klinisch neuropsycholoog gebruikt hiervoor psychologische, neurologische, cognitieve, gedragsmatige en fysiologische kennis en technieken. Deze worden ingezet ter behandeling en evaluatie van neurocognitief en gedragsmatig (afwijkend) functioneren en het bepalen van emotionele sterktes en zwaktes in relatie tot normaal en abnormaal functioneren van het centraal zenuwstelsel. De klinisch neuropsycholoog gebruikt deze informatie om geestelijke gezondheidszorg te verlenen ten aanzien van het identificeren, diagnosticeren en behandelen van neurogedragsmatige aandoeningen alsmede de indicatiestelling en behandeling daarvan (Bron: Official position paper of the National Academy of Neuropsychology, American Psychological Association, 2001.) Dientengevolge is de grootste groep klinisch neuropsychologen werkzaam binnen de GGZ en de algemene ziekenhuizen. Steeds meer klinisch neuropsychologen zijn daarnaast werkzaam in de revalidatiezorg, de ouderenzorg, de forensische zorg en de LVB-sector.

Ontwikkelingen in de SGGZ

Er is een toenemende vraag naar neuropsychologische diagnostiek bij psychiatrische stoornissen. Het betreft dan niet alleen de structurele veranderingen van de hersenen maar ook structurele cognitieve tekorten bij functionele psychiatrische beelden zoals schizofrenie, ontwikkelingsstoornissen, en mensen met ernstige persoonlijkheidsstoornissen. De zorg betreft alle doelgroepen waarbij neuropsychologische-biologische factoren een rol spelen in de psychische of gedragsmatige problemen. Hierbij valt binnen de GGZ te denken aan patiënten met ernstige ontwikkelingsstoornissen, psychotische stoornissen, de sociale en psychiatrische gevolgen van niet aangeboren hersenletsel, neurodegeneratieve stoornissen, (zeldzame) genetische syndromen, ernstige verslavingsproblematiek en alle patiënten die behalve de psychische klachten ook cognitieve stoornissen hebben. Dit zijn meestal de patiënten met ernstige psychiatrische aandoeningen (EPA).

Positionering Klinisch Neuropsycholoog; kwaliteitsstatuut

De primaire expertise van de klinisch neuropsycholoog in de SGGZ is diagnostiek en behandeling van complexe en/of minder vaak voorkomende, meervoudige psychische aandoeningen in relatie tot cognitieve defecten die meerdere domeinen van het functioneren kunnen betreffen. Hierbij wordt er gewerkt volgens het ICF model. De klinisch neuropsycholoog die binnen de behandeling optreedt als regiebehandelaar in de SGGZ heeft de verantwoordelijkheid voor het proces bij het stellen van de diagnose, het komen tot indicatiestelling en de uitvoering en evaluatie van de behandeling door het behandelteam ten behoeve van de patiënt. Als de diagnostiek en behandeling het toelaten, kan de klinisch neuropsycholoog onderdelen van het diagnostisch onderzoek en de behandeling uitvoeren in samenwerking met anderen (gz-psychologen, psychotherapeuten, klinisch psychologen, neurologen en psychiaters - die laatste met name wat betreft psychofarmacologische behandeling). De klinisch neuropsycholoog blijft echter ook dan verantwoordelijk voor de coördinatie van het behandelproces, het openen en sluiten van DBC's en de communicatie met de patiënt en eventueel diens naastbetrokkenen.

In het verlengde van de rol als regiebehandelaar bij individuele patiënten treedt de klinisch neuropsycholoog vaak op als hoofd van een zorgprogramma, een team, afdeling, unit of project en worden professionals aangestuurd op basis van inhoudelijke expertise. Als hoofd van een afdeling en supervisor of werkbegeleider van opleidingen draagt de klinisch neuropsycholoog verantwoordelijkheid over de kwaliteit van de uitgevoerde diagnostiek, indicatiestelling, verwijzing en behandeling. De klinisch

neuropsycholoog overziet, beoordeelt en is verantwoordelijk voor de kwaliteit van de diagnostiek en behandelplannen, neemt deel aan patiëntenbesprekingen en multidisciplinaire teams voor en neemt inhoudelijke beslissingen. De klinisch neuropsycholoog is verantwoordelijk voor de vormgeving en uitvoering van het behandelbeleid, de ontwikkeling en implementatie van zorgprogramma's en nieuwe behandelingen en het inhoudelijk opleidings- en personeelsbeleid binnen zijn team of afdeling.

De klinisch neuropsycholoog is een *scientist-practitioner*, die in staat is wetenschappelijke kennis te vertalen naar de praktijk en op wetenschappelijke wijze te reflecteren op zijn werk. De klinisch neuropsycholoog combineert zijn rol als specialist met onderzoek en de ontwikkelingen en verspreiding van nieuwe kennis en beleid.

Aanbeveling

De hulpvraag van de patiënt in de SGGZ bepaalt bij welke specialist de patiënt terecht komt. Ten aanzien van diagnostiek en of behandelvragen bij psychiatrische aandoeningen in relatie tot neurocognitief functioneren is de klinisch neuropsycholoog als regiebehandelaar, op basis van BIG artikel 14, de best passende keuze. Het is dus een misverstand om de klinisch neuropsycholoog enkel en alleen te koppelen aan bepaalde aandoeningen of symptomen onder regiebehandelaarschap van een ander.

Dit betekent dat in de definitie van de regiebehandelaar binnen de gespecialiseerde GGZ als volgt kan worden beschreven: "dat er altijd een psychiater of en/of klinisch psycholoog/ klinisch neuropsycholoog beschikbaar is voor patiënten of andere zorgverleners en dat zowel de klinisch psycholoog als de klinisch neuropsycholoog kunnen worden geconsulteerd wanneer er gevaar dreigt voor anderen of voor de patiënt/cliënt (waaronder suïcide gevaar), indien ontslag uit opname, anders dan in het behandelplan voorzien overwogen wordt en wanneer er sprake is van een non-respons op de behandeling" (conform richtlijn/zorgstandaard). De definitie neuropsychologische componenten te vervangen door: 'patiënten met neuropsychiatrische problematiek of patiënten waarbij neurocognitieve stoornissen een rol spelen". Bovenstaande aanpassing voorkomt dat bij specifieke doelgroepen met neuropsychiatrische problematiek behalve de klinisch neuropsycholoog tevens een klinisch psycholoog in het team werkzaam dient te zijn, wat in kan leiden tot een kosten inefficiënte werkwijze en redundante inzet van gespecialiseerde specialisten.

Drs. Frank Jonker, Klinisch neuropsycholoog

Drs. Henriette van der Zee, Klinisch neuropsycholoog/ klinisch psycholoog i.o.

Dr. Serge Walvoort, Klinisch neuropsycholoog

Drs. Jeroen Kok, Klinisch neuropsycholoog

Referenties:

- Zie voor een omschrijving van de rol van de regiebehandelaar in de GGZ: model kwaliteitsstatuut ggz, van kracht sinds 1 januari 2017.
- WHO, International Classification of Functioning, Disability and Health ,
- L. van der Velden en R. Batenburg (2013) Het arbeidsaanbod van psychologen, orthopedagogen en verpleegkundig specialisten GGZ. Utrecht, NIVEL.
- Definition of a Clinical Neuropsychologist, The clinical neuropsychologist 1989, Vol. 3, No. 1, pp.22.
- Drunen, P. van. (2015). De klinisch neuropsycholoog, beroepsprofiel. Brochure Nederland Instituut van psychologen.
- Model Kwaliteitsstatuut GGz, 2016.
- Rapport Commissie Meurs
- Treatment of neurocognitive symptoms in unipolar depression: A systematic review and future perspectives. Salagre E¹, Solé B¹, Tomioka Y¹, Fernandes BS², Hidalgo-Mazzei D¹, Garriga M¹, Jimenez E¹, Sanchez-Moreno J¹, Vieta E³, Grande I¹. J Affect Disord. 2017 Jun 19;221:205-221. doi: 10.1016/j.jad.2017.06.034.
- Current understandings about cognition and the neurobiological correlates in schizophrenia. Kar SK1, Jain M2. J Neurosci Rural Pract. 2016 Jul-Sep;7(3):412-8. doi: 10.4103/0976-3147.176185.
- Beroepsprofiel Klinische Neuropsycholoog 2017, in concept